

Diego de Gumiel, impressor i editor de traduccions (1494-1517)

[Projecte de tesi doctoral. Facultat de Traducció i d'Interpretació (UAB). Data de lectura prevista: 2007]

Susana Camps Perarnau

L'interès per l'estudi de Diego de Gumiel i la seva obra impresa parteix de les incògnites que deixava sense resoldre el treball de recerca "*Tirante el Blanco* (1511): estratègia de l'impressor, estratègia del traductor", llegit en la Facultat de Traducció i d'Interpretació de la UAB el juny de l'any 2004. Malauradament, l'aproximació als paràmetres de l'època quedava molt reduïda respecte al conjunt del treball i, tal com el tribunal va indicar, calia ampliar l'estudi al marc sociològic i cultural en què s'havia imprès la primera traducció castellana del *Tirant lo Blanc*, les motivacions i propòsits del seu impressor en català per convertir-se en editor en castellà de la mateixa obra i la importància d'aquest fenomen intercultural en el si de la producció incunable de l'època, bàsicament religiosa i poc donada a l'intercanvi vernacular.

En intentar aprofundir en els condicionants d'aquesta peculiar empresa duta a terme per Diego de Gumiel -reconeguda pels estudiosos com una "operació comercial" de cara al públic castellà que havia acollit amb entusiasme l'*Amadís*-, vam descobrir que no s'havien realitzat estudis en particular sobre aquest impressor llevat d'una monografia no actualitzada. Qüestions bàsiques sobre la biografia del tipògraf, el món de la impremta incunable, les temptatives comercials d'impressors i editors, els seus reptes i despeses, les competències i relacions entre regnes peninsulars, l'estat de les llengües i la traducció, les rutes comercials, etc., no s'havien reunit en cap estudi sobre la traducció ni sobre la impremta de l'època que se centrés en un impressor en particular. Així, l'interès personal i el del treball rau directament en aquests buits, factors estudiats de manera dispersa per diverses disciplines, que cal reunir en un marc el més precís possible per poder deduir circumstàncies i desvetllar les hipòtesis que els documents, per si sols, no permeten resoldre.

El mètode de treball és forçosament pluridisciplinar, i s'adapta a les exigències de cadascuna de les matèries tractades. Els corpus són tres:

1. El corpus general de l'obra impresa per Diego de Gumiel (65 títols).
2. El corpus d'incunables i post incunables produïts a les ciutats on va treballar Diego de Gumiel entre 1494 i 1517.
3. Els textos comparats de *Tirant lo Blanc* i *Tirante el Blanco*.

L'estudi podria dividir-se en dues grans parts, la primera de les quals se centra en la figura de Diego de Gumiel. L'anàlisi monogràfic de Diego de Gumiel i la seva obra rebrà un

enfocament cultural i intercultural, que permeti avaluar les dades i extreure'n el corresponent pes històric, però aplicant una revisió bibliogràfica que sostingui els trets particulars de la seva actuació. Aquesta anàlisi aplega el major nombre de dades recollides fins al present sobre un total de 65 títols conservats, i contempla des de referències a l'autor i el traductor fins a ressenyes de les diverses edicions peninsulars de l'obra i les seves peculiaritats tipogràfiques. La descripció bibliogràfica dels 65 títols ve avaluada per la comparació i càlcul percentual de les dades sobre difusió, tiratge, format, llengües d'arribada, llocs d'impressió, etc. de l'època incunable i post incunable que compren el període d'activitat de Gumiel (1494-1517). D'altra banda, s'ofereix un estudi de camp (difusió, comerç, mecenatge, recepció) que permet emmarcar l'obra de Gumiel dins del panorama global de la impremta de l'època.

La segona part del treball presenta dues anàlisis lingüístiques --fraseològiques, textuais, d'estudi de variacions, cohesió gramatical, etc.—del *Tirante el Blanco* imprès per Diego de Gumiel a Valladolid el 1511. D'una banda, s'analitza un llarg fragment de l'obra paraula per paraula, comparant la versió original amb la castellana. D'una altra, una selecció d'errors, amplificacions, variants, anacronismes, etc. que apareixen al llarg de tota l'obra. Aquest doble estudi textual permet una aproximació al traductor i una mirada amplificada de la seva incidència sobre l'obra, que es revela molt més significativa i subtil del què l'aparent fidelitat indueix a pensar, i que, decididament, va més enllà d'uns propòsits editorials o comercials.

Pel que fa als objectius de caràcter general, l'estudi pretén demostrar que la impremta dels primers temps és un aparell de difusió cultural extraordinàriament professional, fet del qual els impulsors, mecenes i principals consumidors en són plenament conscients. També, que aquesta consciència els convida a actuar, en ocasions, amb uns criteris que no són en absolut gratuïts, ingenus o casuals.